

MINISTERUL CULTURII
DIRECȚIA PENTRU MINORITĂȚI NAȚIONALE
MUZEUL JUDEȚEAN SATU MARE

Ghidul Muzeului Maghiar Bogdand

A Bogdándi Magyar Múzeum kalauza

Muzeul Județean Satu Mare
B-dul Vasile Lucaciu nr. 21
Tel.061/737526 Fax.061/736761

Obiecte istorice

GHIDUL MUZEULUI MAGHIAR BOGDAND

Autori: DANIELA OLTEAN, KISS IMOLA, ȘIPOȘ VASILE, NICOLETA BLEDEA
Traducere: KOCSIS AGNES
Tipar și design: S.C. GEDO S.R.L. Cluj-Napoca, tel. 064-430337
Foto: LEHEL & CIPRIANI

Ghidul Muzeului Maghiar Bogdand

A Bogdándi Magyar Múzeum kalauza

Localitatea Bogdand se află situată în sudul județului Satu Mare, așezare limitrofă județului Sălaj. Geografic se situează în zona de piemont a unității denumită Culmea Codrului, care la rândul ei se înscrie în cadrul Platformei Sălăjene nordice. Adăugăm aici că se află aluvionată de pârâul Maja, care străbate localitatea pe direcția sud-est, nord-vest.

Cu toate că mențiunea documentară este relativ târzie, respectiv din anul 1383 (Bogdand; 1454 Magdand; 1475 Bogdan, 1553 Bogdaan), câteva descoperiri arheologice întâmplătoare efectuate în hotarul satului permit afirmația că aici au existat comunități umane încă din epocile străvechi.

Astfel din epoca bronzului (mileniul II a.Chr. - începutul celui următor), au fost găsite fragmente de vase decorate cu motive ornamentale. Locul unde au fost descoperite, în anul 1981, se numește “Togul Popii”, situat pe malul drept al pârâului Maja. Din aceeași perioadă datează și urmele de viețuire omenească din zona de nord-vest a localității Bogdand, din locul “La Cetate”. Pentru perioada istoriei vechi, mai adăugăm faptul că în colecțiile Muzeului Carei se află mai multe fragmente de vase din epoca dacică, care au fost descoperite întâmplător în anul 1977 în zona denumită “Movilă”.

Alături de alte domenii întinse, stăpânite în această zonă de renumita familie Dragffy, și Bogdandul va fi zălogit în 1443 lui Bartolomeu Dragffy. În conscripția din 1549 sunt consemnate în localitate 10 porți iobăgești, un jude, 12 săraci, o slugă, precum și o casă arsă.

În 1564 deja face parte din domeniul cetății Hodod.

Bogdandul alături de Hodod se află în 1703 în stăpânirea comitelui suprem al Solnocului de Mijloc, Wesselényi István.

Prima informație despre biserica din Bogdand provine din anul 1470, când documentele pomenesc de o ctitorie din piatră. Partea răsăriteană a bisericii este adăugată la începutul secolului al XVIII-lea, iar turnul din piatră este înălțat în 1863.

La începutul secolului al XVII-lea locuitorii din Bogdand au îmbrățișat reforma. Din 1625 după ce se desparte de parohia Hodod, Bogdandul are un predicator propriu. Matricolele datează din 1785.

Trebuie amintită existența urmelor unei “cetăți” pe “Vârful de piatră”, având lungimea de 40 de metri și lățimea de 25-30 metri.

Începând din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea izvoarele documentare sunt lacunare, limitându-se la informații legate de aspecte socio-economice privitoare la: numărul de case, numărul de iobagi, întinderea pământului arabil sau a pășunilor.

Cele două conflagrații mondiale și-au revendicat victimele și de la Bogdand.

Bogdánd Szatmár megye déli részén elterülő, Szilágy megyével határos helység. Földrajzilag az Erdőség csúcsán helyezkedik el az Észak szilágysági fennsíkon. Dél-kelet, észak-nyugat irányban átszeli a Mázsa patak.

Annak ellenére, hogy írásos említése viszonylag kései, 1383-ból való mint Bogdánd (1454-ben Magdand, 1475-ben Bogdan, 1553-ban Bogdaan) néhány próbaásatás során előkerült lelet arra enged következtetni, hogy ősidők óta lakott település.

Előkerültek díszített bronzkori (Krisztus előtti II. évezred-és a következő kezdete) edénydarabok. A helyet, ahol a lelet előkerült "Paptagnak" nevezik és a Mázsa patak jobb partján helyezkedik el. Ugyanabból a periódusból való a "Vár"-nak nevezett helyről előkerült lelet is a falu észak-nyugati részén, ez is bizonyítva az emberi élet nyomait. Az őskori történelemhez kapcsolódóan említhetjük meg, hogy a nagykárolyi múzeum gyűjteményében több dákkori kerámia darab található, amelyek 1997-ben véletlenül kerültek elő a "Domb"-nak nevezett helyről.

Más, e vidéken elterülő birtokok mellett, Bogdándot is a Drágffy család uralta, 1443-ban kapta meg zálogként Drágffy Bertalan. 1549-ben 10 portát, egy bírót, 12 szegényt, egy szolgát és egy leégett házat említenek.

1546-ban Hadad-vár birtokaként szerepel.

1703-ban úgy Bogdand mint Hadad Wesselényi István, Közép Szolnok megye főispánjának birtoka.

A bogdándi templomról 1470-ből való az első említés, amikor is egy kőtemplomról beszélnek. A templom keleti szárnya a XVIII. század elején, a kőtorony pedig 1863-ban emeltetett.

A XVII-ik század elején a bogdándiak felkarolták a reformot. 1625-ben amikor elválnak a hadadi parókiától, Bogdándnak saját prédikátora van. Az anyakönyveket 1785-től tartják számon.

Említést érdemel a "Kőtetőn" talált "vár" maradvány is amely 40 m hosszú és 25-10 méter széles.

A XVIII. század második felétől a forrásanyagok hiányosak, nem térnek ki csak gazdaság-szociológiai részletekre, úgymint házak száma, jobbágyság száma, szántó és legelőterület.

A két világégés Bogdándról is követelt áldozatokat, és rányomta bélyegét a gazdasági és társadalmi fejlődésre, az építészetre, e megyeszéki település lakosainak szokásaira és életvitelére.

Urmările lor, situația economică din perioada interbelică și de după aceasta și-a pus amprenta asupra evoluției vieții sociale, asupra arhitecturii, obiceiurilor și modului de viață din această localitate situată la margine de județ.

Din punct de vedere etnografic localitatea Bogdand este situată în zona etnografică denumită Tövishát (în traducere Dealul Spinilor), situându-se la confluența județelor Satu Mare, Sălaj și Maramureș. Delimitarea geografică a acestei zone, în disputele cercetătorilor, nu este unanim acceptată, cert este însă că numele și l-a luat de la o configurație geografică, un șir de dealuri în succesiune unitară care se situează - pornind dinspre est către vest - între Cehul Silvaniei și Sărmășag-Giorocuța, trecând pe lângă malul drept al râurilor Sălaj și Zalău.

Casa muzeu din localitatea Bogdand a fost construită în jurul anilor 1880-1885 de meșteri populari din Cristur, județul Sălaj, respectându-se dispunerea în lungul terenului intravilan.

Are fundația din piatră de râu și este construită din cărămizi alternate cu vaioage. Din punct de vedere al tipologiei, casa este compusă din 2 camere situate de o parte și de alta a tindei, o cameră fiind dispusă spre stradă iar a doua înspre curte. Este înconjurată în formă de U cu un târnaț susținut de 14 stâlpi de formă octogonală.

Tavanul este compus din 12 grinzi de susținere, iar acoperișul este învelit cu țiglă arsă, în formă de solzi. În partea din spate are o pivniță cu boltă.

La amenajarea muzeistică a casei s-a încercat o reconstituire a tipului de casă specifică populației maghiare ce locuiește în această zonă, respectându-se rolul și utilitatea spațiului locuibil. Astfel și-au păstrat destinația inițială camera dinspre stradă sau camera curată (tisza szoba) precum și cea dinspre curte, care a găzduit activitățile cotidiene ale familiei.

Spațiul destinat inițial tindei, este utilizat pentru expunerea unor mărturii documentare ce oglindesc aspecte ale istoriei Bogdandului și localităților învecinate.

Inventarul casei conține în jur de 300 de obiecte, dintre care amintim: piese de mobilier, ceramică utilitară și decorativă, textile, costume populare, obiecte de uz -casnic și unelte utilizate în industria casnică textilă.

Casa care adăpostește astăzi Muzeul maghiar, a fost achiziționată în anul 1982, aflându-se în proprietatea Muzeului Județean Satu Mare.

Néprajzi szempontból Bogdánd a Tövisháthoz tartozik Szatmár, Szilágy és Máramaros megyék összetalálkozásánál.

A terület földrajzi behatárolása vita tárgya, mindenesetre nevét egy egybefüggő dombvonulatról kapta, amelyik keletről nyugatra halad Szilágycsehn és Sarmaságon át a Szilágy és Zilah folyók jobb partján.

A bogdándi múzeumház kb. 1880-1885-ben épült. A Szilágy megyei Keresztúr népi mestereinek a munkája, betartva a telek hosszában való elhelyezés szabályait.

Az alapja folyami kő, fala pedig téglával váltakozó vályog. Felépítését tekintve 2 szoba nyílik a pitvarból, az egyik szoba az utca felé a másik pedig az udvarra néz, "U" alakú tornáca van, amelyet 14 nyolcszögű tornáctalp tart. A tetőzetet 12 gerenda tartja és égetett cseréppel van befedve pikkelyszerűen. Az épület végében bolthajtásos pince van.

A múzeum berendezésénél megpróbáltuk visszaadni az itt élő magyarság jellegzetes lakásviszonyait, lakáshasználati szokásait is figyelembe véve. Ezek szerint az utcai szobát megőriztük tiszta szobának míg az udvarit lakó szobának, ahol a család mindennapi élete és tevékenysége folyt.

A pitvarban helyeztük el a Bogdánd és környékének történelmét tükröző dokumentumokat.

A ház leltárja kb.300 tárgyat számlál, amelyek közül megemlítünk: bútordarabokat, használati és diszkerámikat, textiliákat, népviseleti darabokat, háztartási eszközöket, a textilkészítés eszközeit.

A Magyar Múzeum épületét 1982-ben vásárolta meg a Szatmár Megyei Múzeum.

Ca și activitățile cotidiene, obiceiurile specifice Bogdandului au fost cumpătate, atât în ceea ce privește conținutul, cât și forma de manifestare. Cu toate acestea se disting câteva obiceiuri legate de muncile câmpului sau de evenimentele majore ale comunității.

Culesul viilor, prilej cu care dealurile răsunau de cântece și veselie, reprezenta totodată și un mod de refacere a echilibrului financiar al unei familii, căci cea mai mare parte din producție era vândută la piețele din Satu Mare și Carei. Din banii obținuți se cumpărau haine și încălțăminte, îndeosebi pentru tinerii aflați în pragul căsătoriei.

Până la cumpăna dintre sec.XIX și XX, nunta la Bogdand era sărăcăcioasă. Doar cei înstăriți puteau să-și permită să facă nuntă. Cei săraci doar “își furau nevasta”, aceasta fiind cea mai frecventă modalitate de întemeiere a unei familii, până ce și aici proprietatea asupra pământului și-a spus cuvântul, regulile căsătoriei fiind dominate de averi.

Inedite și reprezentative pentru Bogdand sunt acele parodii care se regizau cu ocazia Carnavalului, cea mai veselă perioadă a anului, ce dura de la Bobotează, până în ajunul lăsatului de sec. Cu acest prilej se parodiau două evenimente importante din viața omului: nunta și botezul, actorii principali fiind în general feciori mascați, care interpretau personajele principale din ceremonialul nunții și botezului. Fiind perioada carnavalului, cei care purtau măști aveau libertatea de a-și exprima cele mai ironice sau șugubețe gânduri.

Dintre obiceiurile populare care s-au menținut până în zilele noastre se distinge prin importanță colinda, când de Crăciun, atât copiii cât și adulții umblă în sat cinstindu-și cu cântece vecinii, rudele, prietenii. De câțiva ani se pot vedea iar tineri cu Viflaim, însă din păcate numărul lor este foarte mic.

Cu ocazia Anului Nou, doar copiii erau cei care umblau din casă în casă, urând tradiționalul “La mulți ani”. Din păcate și acest obicei începe să fie dat uitării.

Stropitul de Paști este un obicei încă viu, care își are originea în magia contactului cu apa. În trecut, fetele și băieții pistruiați mergeau în zorii zilei de Paști să se spele în apa pâului Maja, sperând că astfel vor scăpa de pistru.

De Rusalii doar prima zi era sărbătoare adevărată. A doua zi, omul din Bogdand era interesat în primul rând de munca câmpului, iar până la Crăciunul următor nu mai erau prilejuri de sărbătoare.

A bogdándi népszokásokról

Mindenféle szokás-cselekedet tartalomban és formában is igencsak mértéktartó volt. Ez leginkább a munkaszokásokban és a naptári alkalmakhoz kapcsolódó szokásokban figyelhető meg.

A szüret volt az egyedüli alkalom, amikor a szőlőhegy zengett a muzsikaszótól, az énekléstől. A jó szőlőtermés számos alkalommal egyenesbe hozta a család költségvetését, mert a szőlő színe-javát a szatmári és nagykárolyi piacokon értékesítették. Ebből ruhákat és lábbelit vásároltak a családnak, elsősorban a férjhez menendő lánynak és házasság előtt álló legénynek.

A lakodalmom szegényes volt, sőt a századfordulóig csak a jobb módosak rendeztek lakodalmat, a szegények "loptak" maguknak feleséget. Az utóbbi módszer a családalapítás leggyakoribb formája volt s élt mindaddig, amíg a föld határozta meg a párválasztás szabályait.

Az év legvidámabb időszaka Vízkeresztől Húshagyó keddig tartott, ez a farsang ideje, amikor sokan egyénileg is álarcosan jártak-keltek a faluban, de főleg a fonóházakban.

A farsang idején rendezett lakodalmom és keresztelő-paródia Bogdándon eredetinek tekinthető. A farsang vége felé a legények összeálltak és a fonóházakban álarcos lakodalmat játszottak, minden fonóházat felkeresve.

A még élő népszokásaink közül kiemelkedik méreteiben a karácsonyi kántálás, amikor gyerekek és felnőttek egyaránt járnak köszöntőkkel és énekkel "megtisztelni" a szomszédokat, rokonokat és jóbarátokat. Az utóbbi években még látni betlehemező fiatalokat is, sajnos csak 1-2 csoportot karácsonyonként. fiatalokat is, sajnos csak 1-2 csoportot karácsonyonként.

A locsolkodás élő népszokás, élt régtől fogva, s benne a vízzel való érintkezés mágiáját kell keresnünk. Ez is visszafogott szokás-cselekedet volt, szeplős fiúk és lányok jártak húsvét hajnalán a Mázsa patakra mosakodni, egyesek a harmatra a fűben, remélvén, hogy megszabadulnak szeplőiktől.

Pünkösdkor már csak az első nap volt az igazi ünnep, másodnapjától a bogdándi embert már a határ izgatta igazából, a következő karácsonyig nem volt alkalom az ünneplésre.

Berek Náni kiment az erdőbe.
Lefeküdt a tölgyfa levelére
Egyet-kettőt kiáltottam néki
-Kelj fel Náni, mert meglát valaki

Berek Náni nem vette tréfába
Béugrott az ecsedi csárdába
-Kocsmárosné, bort ide hitelbe
Had igyék Berek Náni ízibe!

Berek Náni meg sem issza borát
Csendőrkáplár nyitja bé ajtóját
Csendőrkáplár elkiáltja magát,
-Gyertek fiúk, megfogtam a betyárt!

Berek Nánit hat csendőr kíséri
A babája az ablakból nézi
-Ne nézd babám gyászos életemet
Mind te érted szenvedem ezeket.

Berek Nánit hat csendőr vallatja
Édesanyja az ajtón hallgatja
-Valld ki lányom, valld ki a bűnödöt
Hova tetted három gyermekedet

-Egyet tettem diófa tövibe
Másat tettem Duna közepébe
Harmadiknak most vagyok gyilkosa
Jaj, Istenem, nem cselekszem soha

Berek Náni csokros pántlikája
Nem köti már többé a hajába
Ha lánya lesz, jó lesz a hajába
Ha fia lesz, csárdás kalapjába.

Notă: Această baladă are o arie de răspândire mai largă, cunoscută și cântată și la noi, iar din punct de vedere tematic prezintă drama mamei pruncuigătoare.

